

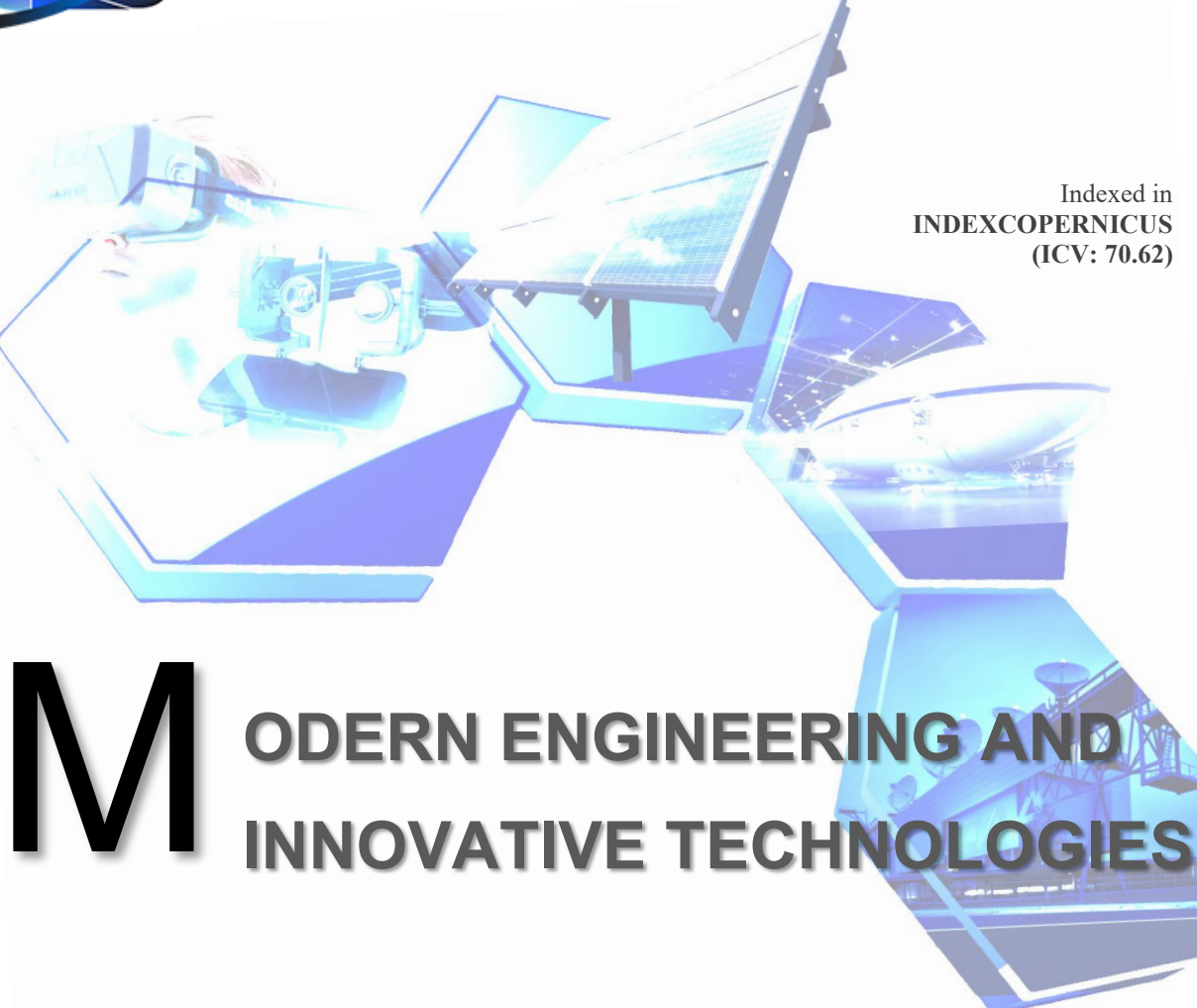

International periodic scientific journal

—*ONLINE*

www.moderntechno.de

Indexed in
INDEXCOPERNICUS
(ICV: 70.62)

MODERN ENGINEERING AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Issue №45

Part 4

June 2026

Published by:
Sergeieva&Co
Karlsruhe, Germany

Editor: Shibaev Alexander Grigoryevich, *Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician*
Scientific Secretary: Kuprienko Sergey, *PhD in technical sciences*

Editorial board: More than 450 doctors of science. Full list on page:
<https://www.moderntechno.de/index.php/swj/about/editorialTeam>

Expert Board of the journal: Full list on page:
<https://www.moderntechno.de/index.php/swj/expertteam>

The International Scientific Periodical Journal "**Modern engineering and innovative technologies**" has been published since 2017 and has gained considerable recognition among domestic and foreign researchers and scholars.

Periodicity of publication: 6 times a year

The journal activity is driven by the following objectives:

- Broadcasting young researchers and scholars outcomes to wide scientific audience
- Fostering knowledge exchange in scientific community
- Promotion of the unification in scientific approach
- Creation of basis for innovation and new scientific approaches as well as discoveries in unknown domains

The journal purposefully acquaints the reader with the original research of authors in various fields of science, the best examples of scientific journalism.

Publications of the journal are intended for a wide readership - all those who love science. The materials published in the journal reflect current problems and affect the interests of the entire public.

Each article in the journal includes general information in English.

The journal is registered in IndexCopernicus, GoogleScholar.

DOI: 10.30890/2567-5273.2026-45-04

Published by:

Sergeieva&Co

Lußstr. 13

76227 Karlsruhe, Germany

e-mail: editor@moderntechno.de

site: www.moderntechno.de

Copyright
© Authors, scientific texts 2026

УДК 378.011.3-051:159.923

PSYCHOLOGICAL COMPETENCE OF A TEACHER: DETERMINING NEEDS

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА: ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБ.

Oleksenko S./Олексенко С. В.

ORCID: 0000-0001-7527-1778

Sabol D./ Сабо́л Д.М.

ORCID: 0000-0003-1491-0403

Khomenko O./Хоменко О.А.

ORCID: 0000-0003-3652-1898

*Institute of in-Service Training, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Kyiv, Tychyny, 22-a,
Інститут післядипломної освіти Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка, Київ, Тичини, 22-а, 02152*

Анотація. У статті розглянуто проблему формування психологічної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. Оприлюднено результати дослідження потреб педагогічних працівників у психологічних знаннях, практичних умінь та професійному розвитку. Методологія дослідження ґрунтувалася на використанні авторської анкети з елементами самооцінювання. Встановлено високий рівень потреби педагогів у психологічній підготовці, зокрема у питаннях профілактики професійного вигорання, розвитку стресостійкості та підтримки ментального здоров'я. Доведено, що психологічні знання активно використовуються педагогами у роботі з учнями, батьками та колегами. Результати дослідження підтверджують необхідність розвитку практико орієнтованих тренінгових програм у системі післядипломної освіти.

Ключові слова: психологічна компетентність, педагог, професійний розвиток, післядипломна освіта, тренінгові технології, ментальне здоров'я, стресостійкість.

Вступ

Сучасні умови функціонування освіти висувають нові вимоги до професійної діяльності педагогів. Поряд із реалізацією освітніх завдань педагог сьогодні виконує функції психологічної підтримки, сприяє формуванню безпечного освітнього середовища, забезпечує ефективну комунікацію з учасниками освітнього процесу та підтримує емоційне благополуччя учнів. Особливої актуальності проблема розвитку психологічної компетентності педагогів набуває в умовах підвищеного емоційного навантаження, соціальної нестабільності та воєнного стану.

Психологічна компетентність педагога розглядається як інтегративна характеристика особистості, що охоплює психологічні знання, практичні умінь, емоційну саморегуляцію, комунікативні навички та здатність до професійної

рефлексії. Її розвиток є важливою складовою професійного вдосконалення педагогічних працівників у системі післядипломної освіти.

В наукових працях І.Беха (2023), С.Максименка (2023), Е.Помиткіна (2024), Т. Абрамович (2024) психологічна компетентність педагога розглядається як важлива складова професійного розвитку, яка включає психологічні знання, емоційну стійкість, рефлексивність і здатність до ефективної взаємодії з учасниками освітнього процесу. Підкреслюється значення особистісно орієнтованого підходу, психологічної гнучкості та саморегуляції як умов успішної педагогічної діяльності в сучасних освітніх умовах[1;2;5;6].

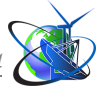
Дослідники М.Tschannen-Moran і А.Woolfolk Hoy (2001) акцентують увагу на зв'язку між професійною самоефективністю та результативністю педагогічної діяльності[7].

К.Гуз і І.Олійник (2023) наголошують на ролі післядипломної освіти та тренінгових технологій у розвитку психологічної компетентності педагогів[3].

Н.Клименко, С.Олексенко і С.Савченко (2025) за результатами проведеного дослідження сформованості психологічної компетентності вчителів історичної та громадянської освітньої галузі на основі положень «Професійного стандарту вчителя» встановили, що значна частина педагогів має труднощі у практичному застосуванні психологічних знань, зокрема щодо психологічної підтримки учнів у стресових ситуаціях та реалізації індивідуального підходу. Самі вчителі оцінюють свій рівень психологічної компетентності як середній. Автори пропонують включати до програм підвищення кваліфікації вчителів тренінги з психологічної підтримки учасників освітнього процесу в стресових ситуаціях, заняття з елементами психоедукації щодо особистісного розвитку учнів, зокрема, з питань самооцінки, я-ідентичності[4].

Отже, узагальнення наукових досліджень з даної теми показує необхідність посилення практико орієнтованої підготовки педагогів, спрямованої на розвиток психологічної компетентності та професійної стійкості.

Метою статті є визначення потреб педагогів у розвитку психологічної компетентності та аналіз актуальних напрямів професійного розвитку у системі

післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу.

У дослідженні взяли участь 74 педагогічні працівники закладів освіти — слухачі курсів підвищення кваліфікації в системі післядипломної освіти. Анкетування проводилося в онлайн-форматі з дотриманням принципів добровільності участі, анонімності та конфіденційності.

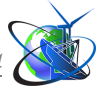
Методологія дослідження формування психологічної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти ґрунтується на кількісному підході з елементами самооцінювання. Основним методом збору емпіричних даних виступало анкетування педагогічних працівників, що дало змогу визначити рівень сформованості ключових компонентів психологічної компетентності та оцінити роль тренінгового навчання у професійному розвитку педагогів.

Для дослідження використано авторську анкету із закритими запитаннями, побудовану на основі п'ятибальної шкали Лайкерта (від 1 — повністю не згоден(на) до 5 — повністю згоден(на)). Такий підхід забезпечує можливість кількісної обробки результатів, їх порівняння та узагальнення за окремими параметрами досліджуваного явища.

Анкетування педагогічних працівників включало такі змістові блоки: загальні характеристики респондентів; визначення потреби у психологічних знаннях; використання набутих знань у професійній діяльності (взаємодія з різними категоріями учасників освітнього процесу); а також вибір тем психолого-педагогічного спрямування для професійного розвитку.

Така структура анкети дала змогу комплексно охопити та описати когнітивний, практичний і мотиваційний компоненти психологічної компетентності педагогів. Отримані дані опрацьовувалися з використанням методів описової статистики. Надійність інструментарію забезпечується стандартизованістю шкали та логічною узгодженістю тверджень, а змістова валідність — відповідністю структури анкети ключовим компонентам психологічної компетентності педагога.

Серед респондентів найбільшу частку становлять педагоги зі стажем понад

20 років — 60%. Респонденти зі стажем 5–10 та 15–20 років становлять по 12%, зі стажем 10–15 років — 9,5%, 1–5 років — 5,4%, до 1 року — 1,4%. Такий розподіл свідчить про переважання у вибірці педагогів із значним професійним досвідом.

За посадовим складом переважають учителі — 93% респондентів. Також у дослідженні представлені керівники та заступники керівників закладів освіти, керівники гуртків, практичні психологи, вихователі та викладачі системи післядипломної освіти. Така структура вибірки забезпечує можливість комплексного аналізу психологічної компетентності педагогічних працівників різних категорій.

Аналіз відповідей на запитання щодо потреби у здобутті психологічних знань, умінь і навичок показав високий рівень запиту серед педагогічних працівників. Зокрема, 83% респондентів зазначили, що відчують потребу в отриманні психологічної підготовки, тоді як лише 17% опитаних не вважають таку потребу актуальною.

Отримані результати свідчать про усвідомлення педагогами значущості психологічної компетентності у професійній діяльності та підтверджують актуальність впровадження тренінгових технологій у системі післядипломної освіти. Високий відсоток позитивних відповідей також вказує на необхідність розширення практико орієнтованих форм навчання, спрямованих на підтримку ментального здоров'я педагогів та підвищення ефективності їхньої професійної діяльності (рисунок 1).

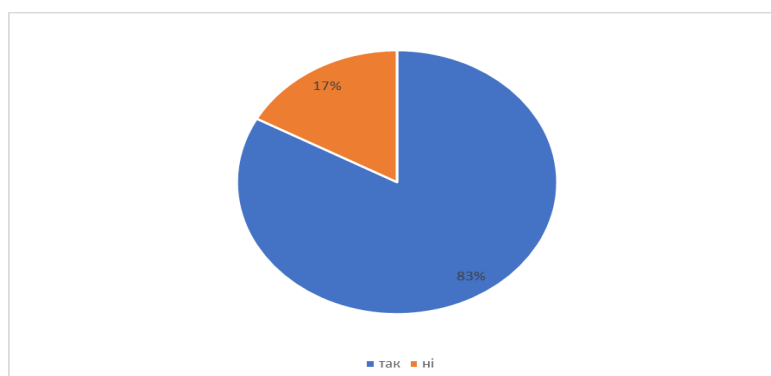

Рисунок 1. Потреба у психологічних знаннях.

Джерело: сформовано авторами.

Відповіді педагогів показали широку інтеграцію психологічних знань у професійну діяльність педагогів. Найчастіше вони застосовуються у роботі з учнями (96%) та батьками (63,5%), що свідчить про їхню практичну значущість і розвиток партнерської взаємодії. Близько половини респондентів використовують знання для власного розвитку та у взаємодії з колегами (по 51,4%), що вказує на формування культури взаємної підтримки в педагогічному середовищі. Лише 2,7% педагогів не застосовують отримані знання, що може бути пов'язано з наявними організаційними та методичними бар'єрами.

Отже, результати підтверджують високий рівень практичного використання психологічних знань і ефективність тренінгових технологій у професійному розвитку педагогів (рисунок 2).

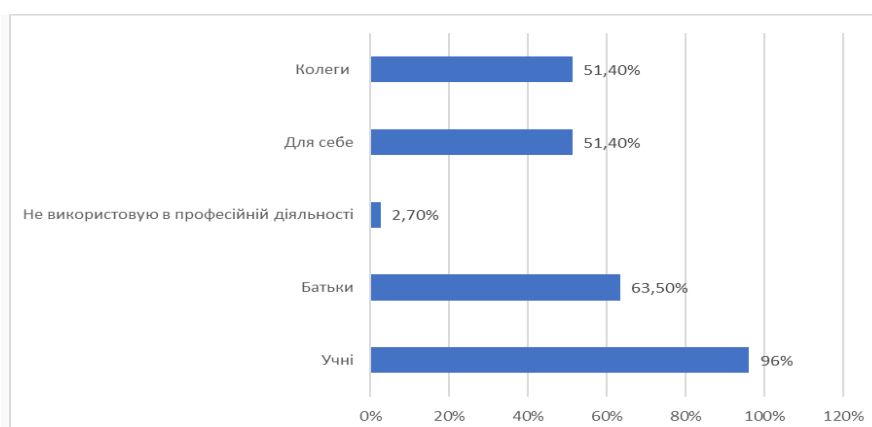

Рисунок 2. Використання отриманих знань у професійній діяльності (категорії учасників освітнього процесу).

Джерело: сформовано авторами.

Також, виявлено високий інтерес педагогів до тем емоційного благополуччя та професійної саморегуляції. Найбільш затребуваною є профілактика емоційного та професійного вигорання (54%), а також розвиток стресостійкості (43%) і підтримка психологічного здоров'я (40%). Значущими є також теми ресурсності (37%), професійно-особистісного зростання (39%), інклюзивної освіти (33%) та ефективної комунікації (30%). Менш популярними виявилися теоретичні напрями (19–26%), зокрема вікова психологія, мотивація та конфліктологія. Незначна частка респондентів (2%) не виявила інтересу до

запропонованих тем (рисуюнок 3).

Рисуюнок 3. Теми психолого-педагогічного напрямку для професійного розвитку.

Джерело: сформовано авторами.

Загалом результати свідчать про переважання практико орієнтованого запиту та необхідність розвитку тренінгових програм, спрямованих на емоційну стійкість і ресурсність педагогів.

Висновки

Результати проведеного дослідження підтвердили актуальність проблеми розвитку психологічної компетентності педагогічних працівників у системі післядипломної освіти. Встановлено, що більшість педагогів усвідомлює важливість психологічних знань і практичних умінь для ефективного здійснення професійної діяльності в сучасних умовах підвищеного емоційного навантаження та соціальної нестабільності.

Дослідження засвідчило високий рівень потреби педагогів у психологічній підготовці, зокрема у питаннях профілактики професійного вигорання, розвитку стресостійкості, підтримки психологічного здоров'я та емоційної ресурсності. Отримані результати також підтвердили активне практичне використання психологічних знань у взаємодії з учнями, батьками, колегами та у процесі професійного саморозвитку.

Виявлено переважання практико орієнтованого запиту педагогів над теоретичними аспектами психологічної підготовки, що свідчить про необхідність удосконалення змісту програм підвищення кваліфікації шляхом розширення тренінгових форм роботи, інтерактивних методів навчання та психоедукаційних практик.

Отже, розвиток психологічної компетентності педагогів має стати одним із пріоритетних напрямів післядипломної освіти, оскільки сприяє професійній стійкості, підвищенню ефективності педагогічної діяльності, формуванню безпечного освітнього середовища та підтримці ментального здоров'я всіх учасників освітнього процесу.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні та експериментальній перевірці ефективності тренінгових програм розвитку психологічної компетентності педагогів, а також у вивченні впливу психологічної підготовки на професійну самоефективність і психологічне благополуччя педагогічних працівників.

Література

1. Абрамович Т. В. Роль психологічної гнучкості у професійному саморозвитку педагога. // Імідж сучасного педагога. 2024. № 4(217). С. 92-96.
2. Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід у розвитку професійної компетентності педагога. Київ : Либідь, 2023.
3. Гуз К. Ж., Олійник І. М. Реалізація компетентнісного підходу у системі післядипломної педагогічної освіти. // Імідж сучасного педагога. 2023. № 3(210). С. 40-45.
4. Клименко Н. П., Олексенко С. В., Савченко С. В. Стан реалізації «Професійного стандарту вчителя»: психологічна компетентність вчителів історичної та громадянської освітньої галузі. // Modern engineering and innovative technologies. 2025. № 38(03). С. 20-28.
5. Максименко С. Д. Психологічні засади професійного розвитку педагога. Київ: Слово, 2023.

6. Помиткін Е.О. Психологічна компетентність педагога в умовах сучасних освітніх викликів. // Практична психологія та соціальна робота. 2024. № 2. С. 15-22.

7. Tschannen-Moran M., Woolfolk Hoy A. Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. // Teaching and Teacher Education. 2001. Vol. 17(7). P. 783-805.

References

1. Abramovych T. V. Rol psykholohichnoi hnuchkosti u profesiinomu samorozvytku pedahoha. // Imidzh suchasnoho pedahoha. 2024. № 4(217). S. 92-96.
2. Bekh I. D. Osobystisno oriientovanyi pidkhdid u rozvytku profesiinnoi kompetentnosti pedahoha. Kyiv : Lybid, 2023.
3. Huz K. Zh., Oliinyk I. M. Realizatsiia kompetentnisnoho pidkhdodu u systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity. // Imidzh suchasnoho pedahoha. 2023. № 3(210). S. 40-45.
4. Klymenko N. P., Oleksenko S. V., Savchenko S. V. Stan realizatsii «Profesiinoho standartu vchytelia»: psykholohichna kompetentnist vchyteliv istorychnoi ta hromadianskoi osvithoi haluzi. // Modern engineering and innovative technologies. 2025. № 38(03). S. 20-28.
5. Maksymenko S. D. Psykholohichni zasady profesiinoho rozvytku pedahoha. Kyiv : Slovo, 2023.
6. Pomytkin E. O. Psykholohichna kompetentnist pedahoha v umovakh suchasnykh osvithnikh vyklykiv. // Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota. 2024. № 2. S. 15-22.
7. Tschannen-Moran M., Woolfolk Hoy A. Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. // Teaching and Teacher Education. 2001. Vol. 17(7). P. 783-805.

Abstract. The article considers the problem of forming psychological competence of teachers in the postgraduate education system. The results of a study of the needs of pedagogical workers in psychological knowledge, practical skills and professional development are published. The research methodology was based on the use of an author's questionnaire with elements of self-assessment. A high level of need for teachers in psychological training has been established, in particular in the issues of preventing professional burnout, developing stress resistance and supporting mental health. It is proven that psychological knowledge is actively used by teachers in working with students, parents and colleagues. The results of the study confirm the need to develop practically-oriented training programs in the postgraduate education system.

Key words: psychological competence, teacher, professional development, postgraduate education, training technologies, mental health, stress resistance.

Стаття надіслана: 11.05.2026 р.